निवेदनः निहीनं सर्वमृत्युपरमेण वेदनं ज्ञानं यस्य १२ सुखाजातः सुखरूपेण आजातः वृत्तिविलये सति आविर्भूतः १३ सुगंधारः शोभनो गंधारदेशोद्भवः १४ महाधनुः पिनाकधन्वा १५ गंधपाली गंधाः लेशाः
सूक्ष्माः प्रपंचवासनाः ताः पालयतीति गंधपाली सर्वप्राणिधीवासनामय इत्यर्थः स एव भगवान् ईश्वरः एकं नाम १६ उत्थानः सर्वकर्मणां उत्तिष्ठंत्यस्मादित्युत्थानः १७ ॥१२९॥ मंथनो विश्वविलोडनसमर्थो बहुलो नि
रवधिर्वायुः महान्प्रलयानिल इत्येकं नाम त्रिपदं १८ सकलः पूर्णः १९ सर्वलोचनः सर्वद्रष्टा २० तलस्तालः करतलोत्थ एव तालवाद्यविशेषः २१ करावेव स्थालो भोजनभाजनं तदस्यास्तीति करस्थाली २२ ऊर्ध्वसं
हननः श्रेष्ठो दृढशरीरश्चेत्यर्थः २३ महान् अत्युच्चः २४ ॥१३०॥ छत्रं २५ सुच्छत्रः २६ विख्यातो लोकः प्राणिभृन्मात्रप्रसिद्धः प्रकाशः २७ सर्वाश्रयः क्रमः सर्वस्य आश्रयः आधारभूतः क्रमः पादविक्षेपः त्रै
विक्रमेण रूपेण पादाक्रांतजगत्त्रय इत्यर्थः २८ मुंडः मुंडितशिराः २९ अत एव विरूपः विकटरूपः ३० विकृतः सर्वां विक्रियां प्राप्तः ३१ दंडी ३२ कुंडी ३३ विकुर्वणः करोतीति कुर्वा विगतः कुर्वा यस्मात् विकुर्व
णः कर्मा प्राप्य इत्यर्थः समासांत आर्षः ३४ ॥३१॥ हर्यक्षः सिंहः ३५ ककुभः सर्वदिग्रूपः ३६ वज्री ३७ शतजिह्वः ३८ सहस्रपात् सहस्रमूर्धा ३९ देवेंद्रः ४० सर्वदेवमयः ४१ गुरुः ४२ ॥१३२॥ सहस्रबाहुः
४३ सर्वांगः सर्वं अंगति प्राप्नोतीति सर्वांगः ४४ शरण्यः शरणाय साधुः ४५ सर्वलोककृत् ४६ पवित्रं पावनस्तीर्थादिरूपः ४७ त्रिककुन्मंत्रः त्रीणि ककुंदीव ककुंदि उच्चस्थानानि बीजशक्तिकीलकानि यस्य ता

निवेदनः सुखाजातः सुगंधारो महाधनुः ॥ गंधपाली च भगवानुत्थानः सर्वकर्मणां ४ ॥२९॥ मंथानो बहुलो वायुः सकलः सर्वलोचनः ॥ तलस्तालः करस्थाली ऊर्ध्वसंह
ननो महान् ७ ॥३०॥ छत्रं सुच्छत्रो विख्यातो लोकः सर्वाश्रयः क्रमः ॥ मुंडो विरूपो विकृतो दंडी कुंडी विकुर्वणः १० ॥३१॥ हर्यक्षः ककुभो वज्री शतजिह्वः सहस्रपा
त् ॥ सहस्रमूर्धा देवेंद्रः सर्वदेवमयो गुरुः ९ ॥३२॥ सहस्रबाहुः सर्वांगः शरण्यः सर्वलोककृत् ॥ पवित्रं त्रिककुन्मंत्रः कनिष्ठः कृष्णपिंगलः ८ ॥३३॥

दृशो मंत्रः ४८ कनिष्ठः अदितिपुत्राणां मध्ये यः कनिष्ठो वामनरूपी विष्णुस्तद्रूपः ४९ कृष्णपिंगलः हरिहरमूर्तिः विष्णुर्नारायणः कृष्ण इति कृष्णशब्दस्य हरौ निधिभेदे कपौ रुद्रे पिंगलः कपिले न्यवदिति नानार्थकोशात्
पिंगलशब्दस्य हरे च प्रसिद्धदर्शनात् पुरुषं कृष्णपिंगलं दरिद्रं नीललोहितेत्यादिश्रुतेरप्ययमेवार्थः नीलग्रीवो विलोहित इति लोहितपदेन रुद्रस्यापि ग्रहणात् यदि तु नीललोहितत्वं रुद्रस्य पूर्वं लोहितः पश्चान्नील इति
कालभेदेन वा कंठे नीलः सर्वांगे लोहित इति वा वामांगे नीलो दक्षिणांगे लोहित इति देशभेदेन वा आवरकप्रकृत्यंशेन नीलस्तत्प्रवर्तकपुरुषांशेन लोहित इति गुणभेदेन वा गृह्यते तदा गुणवाचिनोः शब्दयोर्द्रव्यवाचित्वं
तद्वत्त्वाच्च तदेकदेशवाचित्वमिति विप्रकृष्टार्थकल्पना अस्माकं तु विलोहितकृष्णपदयोर्मुख्यवृत्त्यैव शिवकेशववाचित्वं दृष्टं तेन तत्पर्याययोर्नीलपिंगलपदयोरपि हरिहरवाचित्वं वक्तुं युज्यते तथा च कृष्णपिंगलपदेन
नीललोहितपदेन वा हरिहरावेव ग्राह्यौ निर्णीतार्थकपदांतरसमभिव्याहारसामर्थ्यादनिर्णीतार्थकस्यापि पदस्यार्थो व्यवस्थापयितुं शक्य एवेति युक्तमुत्पश्यामः यद्यपि पूर्ववाद्युक्तेष्वप्यर्थेषु कुशकाशावलंबने न
किंचित्प्रमाणमुन्नेतुं शक्यं तथापि ऋजुमार्गेण सिध्यत्यर्थे वक्रेण साधनायोगात् शिवविष्णुनाम्नामन्योन्यस्मिन्प्रयोगदर्शनाच्च तयोरेकस्यैव व्यूहद्वयात्मत्वादत्र इदमेव व्याख्यानमिष्टं न चैवमिंद्राग्निपदवत् द्विवचनेन
भाव्यं तत्पुरुषादिपदेष्विव कृष्णश्चासौ पिंगलश्चेत्यभेदेनैव पदयोरन्वयोपपत्तौ भेदसूचकद्विवचनायोगात् हरिहरयोरभेदस्य च प्रागेव प्रतिपादितत्वादिति दिक् तदयं संग्रहः ५० ॥१३३॥

Digitized by Google